

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ І РУХИ”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

Підготовлено кандидатом політичних наук, в. о. доцента
М. А. Остапенко

Затверджено на засіданні кафедри політології
(протокол № 3 від 21.11.01)

Перезатверджено на засіданні кафедри політології
(протокол № 8 від 23.04.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Остапенко М. А. Навчальна програма дисципліни “Політичні партії і рухи” (для бакалаврів).—К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. — 19 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Політичні партії і рухи”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2012
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Політичні партії, громадські об’єднання — важливі елементи політичної системи сучасного суспільства. Вони активно впливають на діяльність органів державної влади, економічні та соціальні процеси, міждержавні відносини, виходячи з потреб удосконалення новітньої державності та формування громадянського суспільства.

Мета курсу “Політичні партії і рухи” — ознайомити студентів з такими категоріями, як політична партія, партійна система, громадська організація, громадсько-політичний рух, групи інтересів, лобізм, та їх різноманітними видами, формами, специфікою. Вивчення цього курсу сприяє засвоєнню системи теоретичних знань, а також формуванню адекватних їм умінь і навичок політичної участі, партійної діяльності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ І РУХИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
1	Змістовий модуль I. Теоретичні засади дослідження політичних партій
2	Партія як суспільно-політичний інститут
2	Чинники виникнення політичних партій
3	Змістовий модуль II. Сутність та типи політичних партій
3	Ознаки та структура сучасних політичних партій
4	Роль партії в механізмі політичної влади і суспільно-політичному житті
5	Типологія політичних партій
6	Змістовий модуль III. Теорія партійних систем
6	Сутність і види партійних систем
7	Партійні і виборчі системи: характер зв’язку

1	2
8	Змістовий модуль IV. Громадсько-політичні організації та рухи як інститути громадянського суспільства
9	Громадсько-політичні організації та їх роль у суспільному житті
10	Громадсько-політичні рухи
11	Змістовий модуль V. Політичні партії в Україні: історія формування і сучасність
12	Формування та становлення багатопартійності в Україні
13	Типологія політичних партій у сучасній Україні
14	Політичні орієнтації партій в Україні. Партії центру в Україні
15	Лівочентристські, ультраліві і ліві партії України
16	Правоцентристські, праві й ультраправі партії України
Змістовий модуль VI. Групи інтересів та їх роль в суспільстві	
15	Групи інтересів: поняття та структура
16	Лобізм у політичному житті
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ І РУХИ”

Змістовий модуль I. Теоретичні засади дослідження політичних партій

Тема 1. Партія як суспільно-політичний інститут

Сутність поняття “партія”. Різноманітність підходів до визначення поняття “партія”. Основні ознаки партії. Визначення ролі партій у суспільному житті в історії політичної думки. Суть партій і необхідність їх реформування в поглядах М. Острогорського. Р. Міхельс про причини, що перешкоджають розвитку демократії в партії. Сучасна партіологія та її напрями.

Література [9; 20; 29; 30; 36; 38; 39]

Тема 2. Чинники виникнення політичних партій

Суспільно-політична необхідність виникнення політичних партій. Виникнення партій в нову і новітню добу. М. Вебер про еволюційний розвиток партій. Особливості формування партій у Великобританії, США, країнах Західної Європи, Росії та їх роль у подальшому політичному житті цих країн. Поняття формалізаційно-організаційного процесу виникнення партій. Способи утворення партій, їх характеристика.

Література [9; 10; 14; 20; 29–31; 36; 38; 39]

Змістовий модуль II. Сутність та типи політичних партій

Тема 3. Ознаки та структура сучасних політичних партій

Ідеологічна основа партії. Поліваріантність ідеологічних основ політичних партій. Поняття політичної платформи партії. Рівні структури політичної партії. Соціальна база партії. Організаційна структура і членство партій. Основні риси внутріпартійного життя. Партії та їх парламентські фракції. Об’єкти правової регламентації політичних партій.

Література [9; 10; 20; 34–39]

Тема 4. Роль партій в механізмі політичної влади і суспільно-політичному житті

Партії як політична сила, що забезпечує розвиток демократії в суспільстві та динамізм політичної системи і суспільного життя. Партії як пряме і безпосереднє знаряддя народного суверенітету. Вплив та взаємозв'язок політичних партій і мас. Вплив політичних партій на формування правлячої еліти, підбір та розстановку управлінських кадрів.

Функції політичних партій, їх характеристика. Внутрішні та зовнішні функції політичних партій в суспільстві. Латентні функції. Конституція України про роль партій у суспільному житті.

Література [1; 4; 9; 11; 15; 20; 29; 30; 34; 35; 39]

Тема 5. Типологія політичних партій

Поняття типу партії. Багатоманітність підходів до класифікації політичних партій. Критерії типологізації політичних партій (походження, місце і роль у політичній системі, внутрішня структура і методи діяльності, рівень і характер прогресивності, соціальна база, ідеологія). Класичні партії. Кадрові і масові партії. Парламентсько-електоральні і непарламентські урядові, опозиційні і позасистемні. Партії індивідуального представництва і соціальної інтеграції. Змагальні і монополні партії. Консервативні, ліберальні, соціалістичні, комуністичні, фашистські, конфесійні, нетрадиційні. Партії етнічні, правлячої еліти, регіональної еліти, галузевої еліти. Партії з сильною і слабкою структурою. Універсальні партії. Електорально-професійні партії.

Література [4; 5; 9; 14; 20; 29; 30; 36–39]

Змістовий модуль III. Теорія партійних систем

Тема 6. Сутність і види партійних систем

Поняття і типи партійних систем. Проблема багатопартійності в політичній думці.

Чинники, що впливають на формування типів партійних систем (кількість партій, наявність чи відсутність домінуючої партії або коаліції, рівень змагальності між партіями).

Типи партійних систем та їх характеристика. Однопартійні, двопартійні та багатопартійні системи. Дж. Сарторі про системи поміркованого і поляризованого плюралізму. Альтернативна і неальтернативна партійна система. Чинники формування типу партійної системи. Критерії оцінки ефективності партійних систем. Переваги та недоліки монопартійності, мультипартійності. Особливості становлення багатопартійності в постсоціалістичних країнах. Партійна система України.

Література [4–6; 9; 11–13; 20; 29; 30; 36–38; 40; 41]

Тема 7. Партійні і виборчі системи: характер зв'язку

Сутність виборчої системи. Типи виборів. Партії як головні учасники виборчих кампаній. Етапи виборчої кампанії. Висування кандидатів у депутати. Фінансування виборчої кампанії. Партії і засоби масової інформації. Мажоритарна виборча система, її різновиди і вплив на формування партійних систем і відносин між партіями. Пропорційна виборча система і її роль у партійній структурі суспільства. Змішана виборча система і її значення у формуванні партійної структури суспільства. Виборча система України.

Література [1; 5; 9; 29–31; 36–39; 43]

Змістовий модуль IV. Громадсько-політичні організації та рухи як інститути громадянського суспільства

Тема 8. Громадсько-політичні організації та їх роль у суспільному житті

Сутність, об'єктивні та суб'єктивні передумови виникнення громадських організацій. Їх місце і роль у політичній системі суспільства. Мета, завдання і організаційно-структурне забезпечення громадських організацій. Типологія та форми громадських організацій. Традиційні та нові громадські організації.

Виникнення і розвиток громадських організацій України на сучасному етапі. Жіночі, молодіжні, ветеранські організації. Економічні, професійні, творчі, культурноосвітні організації. Політизовані й опозиційні організації.

Література [2; 4; 9; 27; 29; 35; 36; 38; 45]

Тема 9. Громадсько-політичні рухи

Громадсько-політичні рухи: сутність, причини їх активізації, відмінність від організацій. Види громадсько-політичних рухів, їх характеристика. Політизовані й масові демократичні рухи. Місце і роль громадських організацій і рухів у політичному житті суспільства. Правові межі партій і громадських організацій.

Молодіжний рух: сучасна ситуація. Дитячий рух. Ліві молодіжні організації. Об'єднання студентської молоді. Припартійні молодіжні організації. Проблеми взаємодії організацій української молоді. Всесвітній конгрес української молоді.

Література [2; 4; 6; 9; 17; 16; 23–25; 28; 39]

Змістовий модуль V. Політичні партії в Україні: історія формування і сучасність

Тема 10. Формування та становлення багатопартійності в Україні

Ідейно-політичне життя та громадсько-політичні організації в Україні у XIX ст. Виникнення українських політичних партій (кінець XIX — початок XX ст.). Ідеологічна спрямованість політичних партій цього періоду в Україні. Українська національна ідея, державотворчі програми українських партій початку XX ст. Партії українського національного комунізму про суспільно-державний устрій України (1918–1924 рр.).

Ідейно-політична ситуація в Україні у 30–50-х роках XX ст. Рух шістдесятників, дисидентство в Україні у 60–70-ті роки XX ст.

Ідейно-політичні умови виникнення багатопартійності в Україні у другій половині 80-х років. Перші політизовані групи,

об'єднання, організації, рухи, їх специфіка. Етапи становлення багатопартійності на початку 90-х років в Україні.

Література [3; 8; 13; 22; 26–28; 33; 40; 46]

Тема 11. Типологія політичних партій у сучасній Україні

Критерії і класифікації політичних партій України. Мета, напрями діяльності партій комуністично-соціалістичного спрямування, соціал-демократичних партій, християнсько-демократичних і консервативних партій. Національно-радикальні партії. Тенденції розвитку партійного руху. Процес виникнення нових партій. Партійні розколи. Формування партійних об'єднань. Розстановка партійно-політичних сил у Верховній Раді України.

Література [4; 6; 11–14; 29; 35; 36; 41; 44; 45; 48]

Тема 12. Політичні орієнтації партій в Україні. Партії центру в Україні

Загальна характеристика партій центру та їх програм здійснення реформ в Україні.

НДПУ про вільне, демократичне, справедливе, солідарне суспільство в Україні та шляхи його досягнення. Розбудова вискоєфективної соціально орієнтованої ринкової економіки. Аграрна політика НДПУ.

МБР про побудову громадянської правової держави з ринковою економікою та пріоритетом прав людини. МБР про роль регіонів і розвиток місцевого самоврядування.

ЛПУ про принципи соціального лібералізму та їх втілення в Україні.

Література [6; 12; 35; 36; 41; 44; 45; 48]

Тема 13. Лівоцентристські, ультраліві і ліві партії України

Лівоцентристські партії про соціально-економічний і політичний стан в Україні. Програма здійснення економічних і соціальних реформ. Шляхи розвитку демократії і державно-

політичного життя. Проблеми прав людини, проблеми сім'ї, розвитку культури.

Ультраліві і ліві партії про відновлення соціалістичних методів управління економікою, соціалістичних принципів у соціальній сфері життя та відновлення радянських механізмів влади. Питання мовної політики в Україні. Зовнішньополітична орієнтація лівих.

Література [4; 6; 11; 13; 35; 36; 41; 44; 45; 48]

Тема 14. Правоцентристські, праві й ультраправі партії

Загальна характеристика правоцентристських партій. Народний Рух про методи й мету приватизації, про перехід до змішаної, ринкової, соціально орієнтованої економіки, про умови розвитку сільського господарства, про розбудову української держави та духовно-культурний розвиток України.

УРП, КУН, ДСУ, УНА про характер державної влади в Україні і ставлення до неї. Оцінювання суспільно-політичної ситуації в Україні. Питання розвитку українського націоналізму. Питання економічного розвитку, соціальної справедливості, національної політики, оборони і національної безпеки, міжнародної політики в програмах правих і ультраправих партій.

Література [6; 12; 35; 36; 41; 44; 45; 48]

Змістовий модуль VI. Групи інтересів та їх роль в суспільстві

Тема 15. Групи інтересів: поняття та структура

Поняття груп інтересів. Концепції походження груп інтересів. Теорія груп інтересів (А. Бентлі, Р. Даль, Д. Істон, Г. Ласки та ін.). Функції груп інтересів (артикуляція, агрегування інтересів, інформативна, функція формування еліт). Типологізація груп інтересів. Аномічні й інституціональні групи інтересів (Г. Алмонд, Г. Пауелл). Асоціативні і неасоціативні групи інтересів, їх ознаки. Типологія Ж. Блонделя. Зв'язок груп інтересів з політичними партіями і державними лідерами. Позитивні

та негативні риси діяльності груп інтересів. Групи інтересів в Україні.

Література [1; 5; 19; 21; 32; 36; 43]

Тема 16. Лобізм у політичному житті

Лобізм як політична практика. Чинники розвитку лобізму. Типи лобіювання: вплив або тиск на владу, політичні партії та громадську думку. Способи політичного лобі. Легальний та нелегальний лобізм. Досвід лобістської діяльності США і європейських країн.

Корпоративізм як специфічна форма представництва групових інтересів: сутність, специфічні риси. Зміст концепції неокорпоративізму. Практика лобізму в Україні.

Література [19; 21; 31; 32; 36; 47]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Соціально-політичні й економічні чинники виникнення політичних партій.
2. М. Вебер про три етапи еволюції партій.
3. Шляхи формування партій.
4. Формалізаційно-організаційний процес виникнення партій.
5. Способи утворення партій.
6. Два підходи до оцінювання ролі партій у суспільному житті в історії політичної думки.
7. М. Острогорський про суть партій та необхідність їх реформування.
8. Р. Міхельс про технічні та психологічні причини, що перешкоджають розвитку демократії в партії.
9. Сучасна партіологія та її напрями.
10. Підходи до визначення поняття "партія".
11. Ознаки партії.
12. Основні риси внутріпартійного життя.
13. Партії як основні учасники політичного конфлікту.
14. Роль партій у суспільно-політичному житті.
15. Внутрішні функції політичних партій.
16. Зовнішні функції політичних партій у суспільстві.

17. Вплив політичних партій на формування правлячої еліти, на розстановку управлінських кадрів.
18. Ідеологічні основи політичних партій.
19. Політична платформа партії.
20. Організаційна структура і членство партій.
21. Типологія партій.
22. Кадрові, масові і строго централізовані партії (М. Дюверже).
23. Патронажні та ідеологічні партії (З. Ньюмен).
24. Особливості консервативних і революційних партій.
25. Легальні і нелегальні, правлячі й опозиційні партії.
26. Партії-лідери і партії-аутсайтери.
27. Проблеми американізації політичних партій Західної Європи.
28. Універсальні партії.
29. Поняття і типи партійних систем.
30. Чинники, що зумовлюють утворення партійних систем.
31. Багатопартійність: позитивне й негативне.
32. Етапи становлення багатопартійності в постсоціалістичних країнах.
33. Однопартійні системи: їх ознаки, види.
34. Сутність і різновиди двопартійних систем.
35. Багатопартійні системи.
36. Критерії оцінки ефективності партійних систем.
37. Переваги та недоліки монопартійності.
38. Політологічний аналіз мультипартійності.
39. Системи поміркованого і поляризованого плюралізму (Дж. Сарторі).
40. Проблеми розвитку багатопартійної системи в Україні.
41. Політичні партії як головні учасники виборчих кампаній.
42. Взаємозв'язок партійних і виборчих систем.
43. Парламентська діяльність партій.
44. Вплив партій на формування та відставку уряду.
45. Пропорційна виборча система та її роль у становленні партійних систем.
46. Особливості змішаної виборчої системи.
47. Громадські організації: поняття, причини їх виникнення, функції.
48. Мета, завдання й організаційне забезпечення громадських організацій.
49. Типологія та форми громадських організацій.
50. Громадсько-політичні рухи, причини їх активізації та сутність.
51. Види громадсько-політичних рухів, їх характеристика.
52. Місце і роль громадських організацій і рухів у політичній системі суспільства.
53. Історичні умови формування багатопартійності в Україні наприкінці XIX — початку XX ст.
54. Партії та громадські організації України у післявоєнний період.
55. Конституція України про свободу та умови політичного об'єднання громадян.
56. Етапи становлення багатопартійності в Україні наприкінці 80-х — у першій половині 90-х років.
57. Класифікація політичних партій України.
58. Ідеологічні засади і програмні настанови політичних партій України.
59. Соціальна орієнтація політичних партій України.
60. Початкові етапи становлення партійної системи України.
61. Громадські організації України та їх різновиди.
62. Політичні об'єднання і громадсько-політичні рухи в Україні.
63. Боротьба партійно-політичних сил України за вибір виборчої системи.
64. Фінансування виборчої кампанії партій.
65. Партії і засоби масової інформації.
66. Висунення партіями кандидатів у депутати.
67. Політичне структурування Верховної Ради.
68. Політичні партії України лівого спрямування.
69. Праворадикальні партії України.
70. Національно-демократичні партії України.
71. Ліберально-демократичні партії України.
72. Стратегія і тактика політичних партій.
73. Складові політичної програми партії.
74. Організаційна робота зі створення партії.
75. Відмінність громадських організацій і рухів від політичних партій і державних інститутів.

76. Групи інтересів: поняття, суспільні функції та технологія діяльності.
77. Можливості впливу груп інтересів на політичну владу.
78. Зв'язок груп тиску з політичними партіями, державними діячами.
79. Типологізація груп інтересів.
80. Позитивне й негативне в діяльності груп тиску.
81. Політична практика лобізму.
82. Види лобіювання.
83. Методи лобістської діяльності.
84. Форми політичного лобізму.
85. Групи тиску і лобіювання в політичному житті сучасної України.
86. Концепції походження груп інтересів.
87. Функції груп інтересів.
88. Корпоративізм як специфічна форма представництва групових інтересів.
89. Сутність неокорпоративізму.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. У витоків партології: Дж. Брайс, М. Острогорський, Р. Міхельс.
2. М. Вебер про три етапи еволюції партій.
3. Способи утворення партій.
4. Два підходи до оцінювання ролі партій у суспільному житті в історії політичної думки.
5. Сучасна партологія та її напрями.
6. Підходи до визначення поняття “партія”.
7. Ознаки партії.
8. Партії як основні учасники політичного конфлікту.
9. Роль партій у суспільно-політичному житті.
10. Функції політичних партій у суспільстві.
11. Вплив політичних партій на формування правлячої еліти, на розстановку управлінських кадрів.
12. Ідеологічні основи політичних партій.
13. Типологія партій.
14. Партії-лідери і партії-аутсайдери.

15. Поняття і типи партійних систем.
16. Багатопартійність: позитивне й негативне.
17. Етапи становлення багатопартійності в постсоціалістичних країнах.
18. Проблеми розвитку багатопартійної системи в Україні.
19. Політичні партії як головні учасники виборчих кампаній.
20. Взаємозв'язок партійних і виборчих систем.
21. Парламентська діяльність партій.
22. Пропорційна виборча система та її роль у становленні партійних систем.
23. Особливості змішаної виборчої системи.
24. Громадські організації: поняття, причини їх виникнення, функції.
25. Мета, завдання й організаційне забезпечення громадських організацій.
26. Типологія та форми громадських організацій.
27. Громадсько-політичні рухи, причини їх активізації та сутність.
28. Види громадсько-політичних рухів, їх характеристика.
29. Місце і роль громадських організацій і рухів у політичній системі суспільства.
30. Класифікація політичних партій України.
31. Ідеологічні засади і програмні настанови політичних партій України.
32. Політичне структурування Верховної Ради.
33. Групи інтересів: поняття, суспільні функції та технологія діяльності.
34. Політична практика лобізму.
35. Корпоративізм як специфічна форма представництва групових інтересів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алескеров Ф., Ортешук П. Выборы. Голосование. Партии. — М., 1995.
2. Антонович И. И. Общественные движения и проблемы власти // Социально-политические науки. — 1991. — № 4.

3. *Багатопартійна українська держава на початку ХХ ст. Програмні документи перших українських політичних партій.* — К., 1992.
4. *Базовкін С., Кремень В. Партії та громадські об'єднання України.* — К., 1994.
5. *Блондель Ж. Политическое лидерство. Путь к всеобъемлющему анализу.* — М., 1992.
6. *Білоус А. Політичні об'єднання України.* — К., 1993.
7. *Бурдые П. Социология политики.* — М., 1993.
8. *Гарань О. В. Убити дракона. (З історії Руху та нових партій України).* — К., 1993.
9. *Гаджиев К. С. Политическая наука.* — М., 1994. — Гл. 5.
10. *Данилов С. Двухпартийная система Канады: тенденции развития.* — М., 1992.
11. *Державна самостійність України: Програмові документи та довідкові матеріали.* — К., 1994.
12. *Джос Ф. Х. Політична палітра сучасної України.* — К.; Вінниця, 1993.
13. *Етнонаціональний розвиток України: Терміни, визначення, персоналії.* — К., 1993. — Розд. 1. Національне відродження в контексті історичного досвіду; Розд. 7. Національний фактор та багатопартійність.
14. *Колодій А. Політичний спектр: про деякі критерії “лівих” і “правих” політичних рухів у посттоталітарних суспільствах // Філософ. і соціол. думка.* — 1995. — № 9.
15. *Конституція України.* — К., 1996. — Ст. 36, 37.
16. *Корнієвський О. Сучасний стан молодіжного руху та його оцінка молоддю // Політологічні читання.* — 1993. — № 2.
17. *Корнієвський О. Хто сказав, що час молодіжних організацій минув // Віче.* — 1995. — № 12.
18. *Лапаева В. В. Становление российской многопартийности // Социс.* — 1996. — № 8.
19. *Лепехин В. “Группы давления”: генезис и классификация // Власть.* — 1993. — № 3.
20. *Литвин В. Феномен партії // Віче.* — 1992. — № 6.
21. *Макаренко В. П. Групповые интересы и властно-управленческий аппарат // Социс.* — 1996. — № 11.
22. *Мала енциклопедія етнодержавства.* — К., 1996.
23. *Молодіжний і дитячий рух в Україні: Історія та генезис.* — К., 1993.
24. *Молодіжний рух України: Довідник.* — К., 1996. — Ч. 1.
25. *Народний Рух України: Документи і матеріали.* — К., 1993.
26. *Наукові записки з української історії.* — К.; Переяслав-Хмельницький, 1993. — Вип. 1.
27. *Наукові праці з питань політичної історії. Партії і соціальні групи в першій російській революції.* — К., 1992.
28. *Осадчий Ю. Г. Партії і профспілковий рух на Україні (1905–1918 рр.).* — К., 1991.
29. *Основи політології / За ред. Б. Кухти.* — Львів, 1998.
30. *Партии и партийные системы современной Европы.* — М., 1994.
31. *Печатнов В. Демократическая партия США: избиратели и политика.* — М., 1980.
32. *Перегудов С., Семенов И. Лоббизм в политической системе России // Мировая экономика и междунар. отношения.* — 1996. — № 9.
33. *Політичні партії на Україні (1905–1925 рр.).* — К., 1992.
34. *Політичні партії України / За ред. проф. В. М. Якушика.* — К., 1996.
35. *Політичні структури та процеси в сучасній Україні. Політологічний аналіз.* — К., 1995.
36. *Політологічний енциклопедичний словник / Відп. ред. Ю. С. Шемшученко, В. Д. Бабкін.* — К., 1997.
37. *Політологія / За ред. проф. О. І. Семківа.* — 2-ге вид. — Львів, 1994.
38. *Політологія: Навч. посіб. для студ. / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка та ін.* — К., 1998.
39. *Пугачев В. П., Соловьев А. И. Введение в политологию.* — М., 1996.
40. *Самостійна Україна: Зб. програм українських політичних партій початку ХХ ст. / Упоряд., авт. передм. і прим. О. Федьков.* — Тернопіль, 1991.
41. *Слюсаренко А. Г., Томенко М. В. Нові політичні партії України.* — К., 1990.

42. *Сучасний профспілковий рух в Україні.* — К., 1996.
43. *Технология и организация выборных кампаний: Зарубежный и отечественный опыт.* — М., 1993.
44. *Україна багатопартійна.* Програмні документи нових партій. — К., 1991.
45. *Україна незалежна: час випробувань, сподівань.* — К., 1993.
46. *Українські політичні партії кінця XIX — початку XX ст.* Програмові і довідкові матеріали. — К., 1993.
47. *Шмыттер Ф.* Неокорпоративизм // *Полис.* — 1997. — № 2.
48. *Яблонський Василь.* Сучасні політичні партії України: Довід. — К., 1996.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Політичні партії і рухи”	3
Зміст дисципліни “Політичні партії і рухи”	5
Питання для самоконтролю	11
Теми контрольних робіт	14
Список літератури	15

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
 Редактор *Л. М. Гримальська*
 Комп’ютерна верстка *А. М. Голянда, К. І. Мельник*

Зам. № ВКЦ-4804

Формат 60 84/16 . Папір офсетний.

Друк ротаційний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
 03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
 03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
 суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008